

ЈОВАН РОМЕЛИЋ*
ТАТЈАНА ПИВАЦ
КРИСТИНА КОШИЋ

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ТИТЕЛА И ТИТЕЛСКОГ БРЕГА

Садржај: Тител је највеће и најинтересантније насеље у подножју Тителског брега, по пространству мале, али највише лесне заравни у Србији. Он има најкарактеристичнији положај од свих бачких насеља у Потисју. Налази се на месту где је Тителски брег најближи сремским лесним наслагама у Фрушкој гори и где су најуже алувијалне равни двеју великих река Дунава и Тисе. Природно-географски ово је веома сложен и туристички занимљив простор. На ову чињеницу посебно утичу природни потенцијали садржани у геоморфолошким, хидрографским и биоеографским ресурсима. Природни потенцијали пружају могућност за развој различитих видова туризма које би требало подићи на виши ниво. За сада туризам у Тителу има регионалну контрактивну зону.

Кључне речи: Туризам, Тител, Тителски брег, лесна зараван, лесна тераса, алувијална раван

Abstract: Titel is the largest and the most interesting settlement in the foothill of Titel hill, according to its area/expanse it is small, but the loess plateau in Serbia. It has the most characteristic position of all Backa settlements in Potisje. It is located in the place where Titel hill is the closest to loess strata in Srem in Fruska gora and where there are the narrowest alluvial planes of the two biggest rivers Danube and Tisa. From natural-geographical point of view this is very complex and for tourists very interesting area. This fact is especially affected by natural potentials found in geomorphologic, hydrographic and biogeography resources. Natural potentials offer possibility for the development of different kinds of tourism which should be raised to a higher level. For now tourism in Titel has regional contractive zone.

Key words: Tourism, Titel, Titel hill, lumber plateau, lumber terrace, alluvial planes

Увод

Тител, центар истоимене општине, се налази у југоисточном делу Бачке, уз десну обалу Тисе, наспрам ушћа Бегеја. Крећући се према југу, Тиса се улива у Дунав на 5 km од насеља, тако да се и ово ушће налази у гравитационој зони Титела. Потенцијално туристички интересантна и просторно блиска насеља су - у Бачкој, Лок и Мошорин; у Банату на левој обали Тисе је Книћанин, док се нешто даље налази Перлез. Најближе насеље у Срему је Сланкамен до којег се може стићи Тисом.

* Др Јован Ромелић, редовни професор, Универзитет у Новом Саду – ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3.

Мр Татјана Пивац, асистент, Универзитет у Новом Саду – ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3.

Мр Кристина Кошић, асистент, Универзитет у Новом Саду – ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3.

Рад представља део истраживања у оквиру пројекта 146019 финансираног од стране Министарства наука Републике Србије

Тител је географски сложено а туристичко-географски занимљиво насеље. На ову чињеницу утиче природна средина садржана у геоморфолошким, хидрографским и биогеографским особеностима. То се посебно односи на контрастно позиционирани Тителски брег и алувијалну раван Тисе, ушће Бегеја у Тису и ушће Тисе у Дунав. На могућности развоја туризма у општини Тител указивао је Бранислав Букуров у делу "Географска монографија општине Тител" (1986). Букуров је ретко у својим географским радовима у којима је проучавао Војводину, посвећивао пажњу туристичким ресурсима и њиховим употребним вредностима, као што је то чинио код општине Тител. За то је овај одмерени човек и научник имао добре разлоге. Истицао је да је ова територија била ван дотадашњих туристичких праваца, али да се уз пажљива и компетентна истраживања може укључити у туристичке правце регионалног и националног карактера. У образложењу оправданости и сврсисходности развоја туризма на овом просору, груписао је туристичке ресурсе према одговарајућим употребним вредностима:

1. Постојање две велике реке погодне за пливање, веслање, једрење и спортски риболов, као и доњег тока Бегеја са очуваним екосистемом као потенцијалном дестинацијом за развој туристичких кретања едукативно-екскурзионог карактера.

2. "Пространа оранична поља која се сеју зрнастом храном омогућују разноврсној дивљачи, угодан живот. То са своје стране пружа могућност развоја спортског лова, односно ловног туризма. Лов на пољске јаребице, фазане, срне и дивље свиње, на зечеве итд. исто тако може да буде привлачан за стране ловце, као и лов на штеточине и птице селице" (Букуров, Б.1986, 5).

3. Ванредно повољан географски положај Титела и поглед са Калварије на живописну слику Титела, на пространу равницу југоисточне Бачке и западног Баната, као и на источне делове Фрушке горе остаје трајна успомена на овај интересантан и скоро непознати крај Војводине. Ако је ведро време може се са Тителског брега видети атрактиван крај кога откривају Ечански рибњаци, старо и живописно насеље Ечка, уређена индустријска зона на периферији Зрењанина, као и неколико лепих вила у Старом Сланкамену.

4. Ентузијастички, љубитељи овог краја имају врло много чињеничног материјала на основу којег би могли да створе историјски кутак у Тителу, једном од центара Војне границе. На то би могли да указују веродостојне слике, бакротисци, карте, графикони, и други документи, уз моделе шајки, кућа, оружја и ношње. Све би то могло да нађе своје место у музеју, тематски подељеном на археолошку, етнографску, историјску и војно-стратегијску збирку. (Букуров, Б. 1986.)

Природни туристички ресурси

На овом простору могу се издвојити три рељефне целине које имају карактер природно-географских комплекса. Њих чине: Тителски брег, лесна тераса и алувијалне равни река (Букуров, Б. 1986).

Иако су све три целине карактеристичне за низијске пределе, ипак су овде границе врло уочљиве, прелази релативно нагли, поготово између Тителског брега и алувијалних равни и микрорељефних целина које се на њима налазе. Отуда на релативно малом простору оне доприносе динамичности простора, што заједно са воденим токовима чини најинтересантнији сегмент овог простора. Разноврсни атрактивни туристички атрибути најбоље се могу уочити са ивичних делова Тителског брега који чине ретко функционалне видиковце на простору Бачке.

Тителски брег је јасно истакнута лесна зараван облика елипсе. Њега окружују четири насеља и ток Тисе - Мошорин са севера, Вилово са запада и Лок са југа. Тител се налази на југоисточним падинама Тителског брега, а са источне стране корито засеца река Тиса. Дужи пречник има правац северозапад-југоисток и пружа се у дужини од 17 km. Краћи, правца североисток-југозапад има дужину 7 km. Површина Тителског брега износи 94 km² (Букуров, 1986). Тителски брег врло изражено доминира ниском околином. На појединим деловима прелази су врло стрми, чак вертикални, а на другим они су благи, тако да чине ораничне површине. Највиши и најизразитији одсеци се јављају на источним и североисточним странама, односно према кориту Тисе. Местимично висина одсека износи и до 52 m. С друге стране, према Тителу, где се налази лесна тераса, висинска разлика износи 30 m. Просечна висина Брега је 120 m, док на Тиси код Пејићевих салаша износи око 130 m. Најмања надморска висина је источно од Вилова и она је 111 m. Тителски брег има елипсасти облик јер је обликован ерозијом Дунава и Тисе близу места њиховог постепеног приближавања и спајања.

Уочљиво је да Тителски брег, својом горњом површином има облик платоа. Ретко где се на горњем делу заравни јављају потпуно равни простори, што значи да је дисецираност доста изражена. Она се поред осталог може користити за рекреативна кретања или спортско-рекреативне активности који се заснивају на брзом ходању и трчању.

Геоморфолошке специфичности Тителског брега, садржане у типичности једне лесне заравни која поседује велике наслагае леса са високим процентом кречњака, велика дубина подземних вода и друго, даје овој целини својства туристичких атрибута - куриозитетности и сазнајности. На Тителском брегу јављају се бројни лесни облици (Букуров, 1975), који поседују такве туристичке атрибуте који се могу ставити у функцији организовања наставних, научних, истраживачких и уопште образовних екскурзија.

Лесна тераса заузима западну четвртину општине, захватајући простор између Шајкаша и Гардиноваца све до границе општине према западу. Ова лесна тераса је мали део велике јужне бачке лесне терасе која се простире између Тисе-Дунава, Телечке и Мостонге на западу (Букуров, 1975). Лесна тераса има надморску висину од 82 до 84 m, а местимично и 85 m. Тераса је нагнута од севера према југу. Ову особеност показује цела јужна бачка тераса. Релативна висина лесне терасе у односу на алувијалну раван износи 6-8 m. Лес је састављен од богате барске и сувоземне фауне и има много више глиновитих честица. Местимично је слојевит.

Алувијалне равни чине најниже терене на територији Титела. На месту где се Тиса улива у Дунав, надморска висина терена износи 76 метра. Узводно, висина се постепено повећава, достижући, код Новог Сада 77 m. Код Бечеја висина алувијалне равни Тисе, такође, износи 77 m. Ширина алувијалне равни је различита. Код Новог Сада је 700 метара, код Каћа, Ковиља и Гардиноваца широка је 5-6 km, а код Титела је 10 km. Границу алувијалне равни чине виши одсеци или косе лесне терасе релативне висине и до 8 m.

На овом сектору Дунав има мали пад. Он износи свега 5 cm на километар. Последица малог пада је појава ада, мртваја, рукаваца и великих острва. Између Гардиноваца и Лока алувијална раван Дунава спаја се са алувијалном равни Тисе (Букуров, Б. 1986).

У алувијалној равни Тисе постоји и нешто виша целина (за 2 до 3 m) означена као алувијална тераса, док нижи део чини инундациона раван. Обе целине су врло погодне за коришћење у изворном или преуређеном виду као спортско-рекреативни терени.

У Тителу не постоји метеоролошка станица која мери и евидентира стање климатских елемената. Климатске карактеристике су образложене на основу података са метеоролошке станице Римски Шанчеви. Станица је на скоро истој географској ширини и надморској висини као Тител, а од њега је удаљена око 30 км.

Анализом климатских елемената, који не поседују релевантне специфичности у односу на Војводину уопште, може се закључити да Тител није подједнако туристички атрактиван током целе године. Најмање погодности за посету има зима, нешто погоднији услови су током јесени, а највећи значај за туризам има пролеће и лето. Током ова два годишња доба, ово је подручје је угодно за организовање излета на Тиси, Дунаву, донекле Бегеју, спортско-рекреативни риболов, посету Тителском брегу и сл.

На овом простору осим Дунава и Тисе, готово да и нема других водених токова, поготово не аутохтоних. Али има морфолошких знакова који упућују на некадашње постојање водених токова. Остатке представљају: напуштени речни рукавци, издужена левкаста отворена и затворена удубљења са повременом или сталном количином воде и са многобројним језерима, барама и мочварама. Чињеница да је у прошлости било врло много водених површина утицали су на њихов стратегијски значај. Отуда је овда, својевремено, основан Шајкашки батаљон, који је бранио Аустрију и Угарску од напада турске војске. Водене површине су редуковане мелиорационим радовима у другој половини 19. века, чиме је створена мрежа канала и низ слатинастих оаза. Оваква физиономија предела је типичан пример структуре алувијалних терена у Панонској низији.

Тиса је до почетака интензивнијег загађивања представљала водени ток дуж кога су, у непосредној близини пратећих градова постојале солидне, добро уређене и посећене плаже. Отуда се она може прихватити као река са једном од најдужих купалишно-рекреативних традиција у Србији. За туризам је од посебног значаја изградња гравитационо-бетонске бране код Бечеја, чиме је остварена могућност регулације водостаја што позитивно утиче на спречавање откривања муља у приобаљу и свођење тока на најдубље делове корита. Температура воде погодна за купање на Тиси је везана за период од маја до септембра. Најбољи су услови током јуна, јула и августа када температурне вредности имају износе изнад 20°C. Апсолутно максималне температуре су између 28° и 29°C.

Иако температуре воде, могућности регулације водостаја и протикања по-годују пловидби, риболову и рекреацији (купалишној), ипак ујезеравање воде отежава функционисање система за саморегулацију, што је погоршано сталним приливима отпадних вода.

Као и остали равничарски токови Тиса располаже низом предности не само за купалишни туризам и спортове на води, већ и непосредном близином мочварних површина и терена погодних као мрестилишта риба, има добре услове за развој риболова и лова.

Упоредо са овим воденим током, са туристичког аспекта, се може разматрати погодност и значај сложеног хидросистема Дунав-Тиса-Дунав. Иако је каналска мрежа делом осмишљена и конструисана и за потребе туризма, она није у стању да позитивно одговори овој намени, с обзиром на неколико неповољности: неуређени терени за спортове и рекреацију; сужена визура канала услед високих насипа; непостојање путничких и туристичких пловних објеката; нагомилавање хидрофилне вегетације и муља у кориту канала што отежава купање и пловидбу објеката са дубљим газом; висока загађеност тока; итд.

Највећу сметњу развоја туризма на локалитетима који иначе испуњавају друге услове чини загађеност тока. Она је највећа тамо где је и најизраженија

концентрација већих насеља као потенцијално највећих туристичких емитивних центара.

До сада је на каналима овог система као најзаступљенији вид рекреације био спортски риболов. Такође, на местима где је траса канала пресекала меандре старих, бивших токова, честа је појава мочварне вегетације и инундационих шума, богатих дивљачима, што пружа могућност развоја ловног туризма.

Будући да се Тиса улива у Дунав, на територији наше земље, а с обзиром разгранатост речне мреже Дунава, то практично значи да је цео ток Тисе кроз Војводину доступан туристичким пловилима из целог света. Реално је очекивати интерес наутичара из Централне Европе да своја крстарења јахтама Дунавом обогате искуствима са Тисе. Такође, са развојем туристичке сарадње између Мађарске и Србије треба очекивати знатно интензивнији саобраћај чамаца и јахти, а ускоро и бродске туристичке линије између две државе.

Могући облици туристичких кретања у Тителу и околини

Наведени природни туристички ресурси Титела и Тителског брега својим положајем, структуром и карактером пружају могућност релативно разгранатог функционалног туристичког усмеравања. Као резултат тога, на овом простору је могућно развити – наутички туризам, едукациони туризам, спортско-рекреативни и ловни туризам.

Наутички туризам на Тиси као приоритени облик туристичких кретања

Наутички туризам укључује не само пловидбу објектима различитих врста и категорија већ и испуњавање других садржаја на свратишта током путовања. За потребе наутичког туризма користе се прихватни и пловни објекти. У прихватне објекте наутичког туризма могу се уврстити: наутичка сидришта, привезишта, туристичка пристаништа, марине и наутичко-туристички центри.

У обалском делу Титела постоје објективне могућности за реконструкцију старих и градњу нових објеката који припадају категоријама наутичких сидриште и привезишта.

Наутички туризам се већим делом заснива на иницијативи појединаца, породица или мањих група љубитеља речне пловидбе или спортског риболова. Али овај облик туристичког коришћења Тисе постаје масован организовањем наутичких регата.

Само на територији Србије, Тисом већ годишње крстари око 700 јахти, махом из Београда, Новог Сада и потиских насеља, а многе од њих, пролазећи поред Титела, као крајњу дестинацију имају посете Сегедину и другим местима у Мађарској. На овој дестинацији се већ неколико година одржава регата “Илустроване Политике”, што сведочи о интересовању наших наутичара за ову дестинацију. Са побољшањем информисања, пропаганде и инфраструктуре на Тиси, то интересовање се може вишеструко увећати. Туристичка понуда насеља у Потисју може бити добра мотивација за посете јахтама и туристичким бродовима. Поред наутичког, туризам на реци Тиси подразумева и развој више селективних облика туризма као што су: ловни, риболовни, еколошки туризам и фото-сафари. Ови савремени облици туризма спадају у сам врх потражње у европском туризму.

Потисје се карактерише интензивним дневним и викенд рекреативним кретањима. На ту интензивност утичу густо распоређене туристичке вредности рекреативних атрибута привлачности, али и становништво емитивних центара односно градова, као што су Суботица, Нови Сад, Сента, Чока, Ада, Бечеј, Нови Бечеј,

Зрењанин, Кикинда и др. који се налазе у непосредном контакту, дневној или викенд контрактивној зони Потисја.

Битно је истаћи да туризам Тисе кроз Мађарску и Србију треба посматрати као део простора једне велике, међународне реке и да у складу с тим будућност туризма треба сагледавати тако да он у свим деловима Потисја као целине функционише у међусобној комплементарности. Односно потребно је одредити генерално облике туристичких кретања који имају приоритетни међународни значај у складу с тим одредити који део атрактиве, материјалне базе и других фактора у оквиру војвођанског дела може допринети развоју овог општег туристичког опредељења. То би био први, приоритетни степен туристичке валоризације. Генерално посматрано, то су транзитни, наутички туризам, затим градски туризам и поједини облици селективног туризма. У другом нивоу потребно је открити део атрактиве која има правац развоја оних облика туризма који су специфични за поједине делове Потисја и утврдити начин стварања туристичке понуде која је од значаја због своје особености, а која не противуречи генералним опредељењима развоја важнијих облика туризма, већ их првенствено обогаћује.

Регата као вид одмора и забаве одвија се сваке године. Обухвата пловидбу Тисом, Дунавом и системом канала Дунав-Тиса-Дунав. Циљ регате је да се људи уживајући у природи одморе и забаве, а јединствена је по томе што, уз провод и авантуру, нема такмичарски карактер. Иначе за сваки од бродова, учесника регате, поред капетана, о безбедности путника брине читав штаб људи који чине искусни механичари, спасиоци и лекари. Маршута регате “Илустроване политике” почињала је од Београда, преко Титела, Арадца, Бечеја и Новог Бечеја до канала ДТД где се од “Триангла” спуштала до Србобрана и наставила пут Оцака, Сомбора и Себешвока до Кенђије. Након одмора у Бајском каналу пловила су се враћала преко Српског Милетића и Богојева, код Каравукова у Дунав. Кући су се вратили поред Бачког Новог Села, Бачке Паланке и Новог Сада. Ово је иначе једина регата која се сваке године одржава на војвођанском делу тока Тисе.

Тител као туристичко-едукациони центар

Тител са околином која укључује Тителски брег, Потисје и подунавље, располаже богатим и разноврсним географским објектима, појавама и процесима. Тител улази у састав Зрењанинско-доњотиске туристичке регије, која се својим туристичко-географским положајем, структуром и квалитетом туристичких атракција, рецептивном основом приближава степену функционално разноврсне туристичке просторне целине.

Ако се разматра улога Титела као туристичко-едукационог центра, онда се првенствено мисли на:

- наставне екскурзије,
- едукативне припреме дечијих и омладинских спортских екипа.

Све **наставне екскурзије** су, у досадашњој пракси, у Тителу и околини биле излетничког типа. Таква врста боравка поседује једноставни информативни карактер и не пружа могућност реализације наставних садржаја који могу достићи одређени квалитет искључиво применом дидактичко-методичких принципа. С друге стране, Тител са околином поседују географске објекте, појаве и процесе, који омогућавају да боравак добије потребни стационарни карактер (5-6 дана). При томе улогу боравишно-наставног центра имали би насеље Тител са своја два хотелијерска објекта, Тителски брег, речни ток Тисе укључујући делове долине које се пружају на простору општине, нешто удаљенија долина Дунава, као и непосредна близина ушћа

реке Бегеј у Тису. Природни и друштвени објекти у ближој и даљој околини би комплементарно били укључени у наставне и ванаставне активности.

Материјална основа стационарног едукативног боравка ученика

Тител располаже елементима рецептивне, инфраструктурне и супраструктурне основе која може употпунити садржаје понуде школе у природи.

У ове објекте пре свега треба уврстити **спортско-рекреативне терене**:

- Непосредно изнад Дворске баште, постоје бетонирани спортски терени који се могу уз мале допуне, оспособити за одбојку и рукомет (један спортски терен), мали фудбал или тенис (други терен).

- У долини Тисе постоје велики и разноврсни терени за фудбал, рукомет, кошарку, тенис, који се могу у одређеним периодима користити.

- Тителски брег својом морфологијом, односно са благим, стрмим, па и вертикалним странама омогућава разне облике рекреације, екстремне спортове, поједине видове и аспекте спортских тренинга и сл.

- Брод за превоз деце, капацитета 50 места, који је оспособљен за пловидну средином 2004. године, уз постојање добро лоциране марине, која захтева одређене конструктивне подухвате ради осавремењавања. У првој неповољнијој варијанти оно се може користити у виду пространијег привезишта. За сада постоје рибарски понтони који нису право решење за пристајање оваквог бродића. (Туристичка организација општине Тител, 2008)

Организација едукативних излетничких кретања

Излетничка кретања у садашњем стању уређења простора на Тителском брегу, околиним лесним терасама и речним долинама треба да буду таква да не захтевају велика улагања (јер би тада отежала чак и онемогућила њихово постојање), али траже добру организацију и добар маркетинг. Излетничка кретања сама по себи не доносе већи профит, али њих треба схватити као сегмент понуде стационарног карактера, који поред осталог мотивационо делује на прихватање целокупне туристичке понуде.

Излети се могу организовати у следећим видовима:

1. *Рекреативни излети* у виду пешачења, игри и одмора у природи; купање и пецање на Тиси, Дунаву, Бегеју, спортске игре.
2. *Културно-образовни боравци*: школе културе, уметности, природе, семинари, манифестације.
3. *Спортско-рекреативни боравци*: припреме спортиста, школе спортова, викенд и годишњи одмори. Ова врста боравка не треба да има рутинирани карактер, већ је потребно ангажовати тим стручњака из медицине, физичке културе и спортова који би урадили софистициране програме намењене појединим категоријама ученика или категоријама младих спортиста и рекреативних афинитета или деце који имају недостатке који се могу отклонити спортско-рекреативним програмима а које је могућно реализовати комбиновано у објектима хотела и на природним или делимично прилагођеним теренима у природи. Понуда ових програма треба да има не униформан већ диференциран карактер. Сагласно са природним условима, ови облици едукативно-рекреативног боравка временски се могу организовати у току целе године, на различитим локалитетима, са многобројним активностима, а самим тим и многоструким ефектима.
4. *Наутичко-едукативне туре* поменути речним токовима.

Уколико се жели може се ићи туристичким правцима (локалног, регионалног и националног значаја), дуж којих би се могли обићи објекти и локалитети којима се могу обрадити, утврдити или увежбавати садржаји из географије, биологије, историје, ликовне културе, књижевности и других предмета:

1. Карактеристични и атрактивни пунктови и локалитети на Тителском брегу (микрорељефни облици, суве лесне долине, карактеристични облици ерозије и акумулације леса, извори; стамбени објекти, привредни објекти који су при градњи лоцирани на местима где су могли користити карактеристике леса).

2. Долинске равни Тисе, Дунава, и доњег тока Бегеја, са карактеристичним елементима типичног "предела" као најмање просторне таксономијске јединице у физичког географији.

3. Геолошке и морфолошке карактеристике контаката појединих панонских рељефних целина.

4. Особености, морфометријске и друге релевантне карактеристике хидрографских објеката.

5. Коришћење ниских пешчаних обала за купалишно-рекреативне и наутичке спортове, али и терене у залеђу ниских обала.

6. Посете селима у општини Тител и упознавање са њиховом морфологијом, уређеношћу, стањем становништва, економском оријентацијом.

Спортско-рекреативни и ловни туризам

Први веслачки клуб основан је 1885. године под називом "Веслачки и регата клуб". Данашњи клуб одржава традицију овог спорта. Државно првенствено у веслању одржава се по традицији сваке године на Тиси. Осим ове манифестације у Тителу је значајна и традиционална трка у даљинском јахању. Одбојка на песку као релативно нов спорт, традиционално се одржава последњих година. Манифестација је на тителској плажи, није везана за одређени датум већ се одвија током лета. Поред ових спортских манифестација одржава се и такмичење у фудбалу, рукомету и кошарци. Посебну традицију имају ловно-риболовна спортска такмичења која се одвијају сваке године. У Тителу постоји ловачко друштво "Шљука" која од 1. маја организује такмичење у гађању глинених голубова. Ловачко друштво организује и лов на дивљач у одређеном временском периоду. Лови се фазан, дивљи зец, дивље свиње, патке, гуске и др.

Риболовачко друштво "Караш" организује гастрономско такмичење "Златни котлић". Осим овог такмичења на обалама Тисе се организујусе и такмичња спортско-риболовног карактера.

Закључак

Специфичности природне средине утицале су да Тител добије одређене потенцијалне туристичке атрибуте. И поред добрих могућности за боље туристичко коришћење овог простора, мало је било планских подухвата иако је на потребу туристичке валоризације општине упозоравао још и Бранислав Букуров, посебно у појединим деловима монографије која је настала као резултат истраживања овог терена.

Општи је закључак да Тител има веома разноврсне природно-географске карактеристике. То пружа могућност за развој различитих видова туризма, а тиме и привлачење туристичке клијентеле која има диференцирани став у избору туристичке понуде. Овакве могућности треба подићи на савремени европски ниво, и сматрамо да није претенциозно констатовати да се карактер и структура туристичке понуде може

прилагодити како домаћој тако и иностраној туристичкој клијентели, уз могућност обезбеђивања квалитета понуде. Решење боље туристичке промоције природних ресурса је пре свега, у бољем познавању самих добара и њиховом адекватнијем вредновању (туристичкој валоризацији).

Литература

- Букуров, Б. (1986). *Географска монографија општине Тител*. Нови Сад: Матица српска, Одељење за природне науке
- Букуров, Б. (1948). *Долина Тисе у Југославији*. Београд: Српско географско друштво, Посебно издање, Књига 25
- Букуров, Б. (1975). *Физичко-географски проблеми Бачке*. Београд: САНУ, Одељење природно-математички наука, Посебна издања, Књига 43
- Матић, С. (2006). *Туристичка валоризација општине Тител*. Нови Сад: ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, магистарски рад
- Милојевић, Б. (1948). Тителска лесна зараван. *Гласник Српског географског друштва*, Св. XXVIII-1, Београд.
- Матић, С. (2006). Стање и могућности развоја спортско-рекреативног туризам у општини Тител, *Туризам*, 10, 102-104.
- Подаци добијени од Туристичке организације општине Тител, 2008.

JOVAN ROMELIĆ
TATJANA PIVAC
KRISTINA KOŠIĆ

Summary

NATURAL RESOURCES IN THE FUNCTION OF THE DEVELOPMENT OF TOURISM OF TITEL AND TITEL HILL

Titel is the largest and the most interesting settlement in the foot of Titel hill, and according to its area small, but the highest lumber plateau in Serbia. It has the most characteristic position of all Backa's settlements in Potisje. It is located in place where Titel hill is the closest to Srem lumber stratum in Fruska gora and where there are the narrowest alluvial plane of two big rivers the Danube and Tisa. Looking from natural-geographic point of view this is very complex and tourist interesting place. This fact is especially influenced by natural potentials contained in geomorphologic, hydrographic and biogeography resources. Natural potentials offer the possibility for the development of different kinds of tourism which should be raised on a higher level. For now, the tourism in Titel has regional contractive zone.

Listed natural tourist resources of Titel and Titel hill with its position, structure and character offer the possibility of relative branched functional tourist directions. As a result of that, in this region it is possible to develop – nautical tourism, educational tourism, sports-recreational and hunting tourism.